

2008 মন্থ j i beg RvZxq msm` wbePb c0μqv wbi x97v

(c0g c0Zte`b)

gfbvbqb cZ`vnti i w`b chS-c0_9` i wbePbx c0vi Yvi I ci wtkHY

kvnRv`v Gg AvKi vg
mvab Kgyi `vm

2008 mvtj i beg RvZxq msm` wbePb cUuqv wbi xq|v:
gtbvqb cZ`vnti i w`b chS-cU` i wbePbx cPvi Yvi I ci wtkH

Mtel Yv Dct` ov

Aa`vcK tgvRiddi Avng`
tPqvi g`vb, Uthw- teW;UfYcvti wY B:Uvi b`vkbyj ersj vt`k

W. BdZLvi "3/vgvb
wbePbx cwi Pj K, UfYcvti wY B:Uvi b`vkbyj ersj vt`k

Mtel Yv cwi Kí bv I cUZe` b cYqb

kvnRv` v Gg AvKivg, EaYzb Mtel Yv KgRZP
mvab Kgvv `vm, Mtel Yv KgRZP

gvW Mtel Yv mnKvi x

ki dui` b gy AveyBDmjd
tgv. Avte` Avj x
mÁq Kgvv tNvl
tgv. Ave`j gvZb

KZÁZv Ávcb

wUAvBueŌi Abt`cU Yvq MwZ mKj mPZb bvMwi K KvgwUŌi AvnYvqK I m`m Ges GB Mtel Yvq msiké-
Mtel Yv mnthvMx` i cUz

thvMvthvM

UfYcvti wY B:Uvi b`vkbyj ersj vt`k
cMth Uvl qvi, emv # 1, moK # 23
j kvb 1, XvKv 1212
tdvb: 880-2-9884811, 880-2-8826036
d`v : 880-2-9884811 G - 129
B-ŋBj : shadhan@ti-bangladesh.org or akram@ti-bangladesh.org

მეცნიერებათა

1. მთელი რიცხვების თვისებები	5
1.1 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	8
1.2 მთელი რიცხვების მრავლებლობა	9
1.2.1 გარდასახვების თვისებები	9
1.2.2 მთელი რიცხვების მრავლებლობის კანონები	9
1.3 მთელი რიცხვების მრავლებლობის კანონები	9
1.4 ციფრების სისტემების აღნიშვნა	10
2. მთელი რიცხვების ზედა და დაბალი ნაწილები	10
2.1 მთელი რიცხვების გარდასახვა-ცვლილება	10
2.2 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	10
2.3 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	10
2.4 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	11
2.5 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	11
2.6 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	11
2.7 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	11
3. მთელი რიცხვების დაჯგუფება	12
3.1 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	12
3.2 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	12
3.3 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	13
3.4 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	13
3.5 მთელი რიცხვების დაჯგუფება	13
4. მთელი რიცხვების დაჯგუფება	13
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	11
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	12
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	9
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	9
მთელი რიცხვების დაჯგუფება	10

gl'eÜ

UvYcvfi wY BvUvi b'vkbjy evsj v' k (wJAvBwe) t' ke'vcx `pWZ-weti vax Pwin`v I m'kvmb cÜZövi mnvqK cwi tek
m'oi j t'q' b'wvi Kt' i m'PZb I t'm'Pvi Kivi Rb' 2003 m'j t_ t'K ÖtgmKs I tqf'mÖ cKí ev`erqb Ki t'Q| GB
cKt' i AvI Zvax i t'q'Q MYZt'sj cÜZömbKxKi t'Y Acwi nvh'gšvj K cÜZövmgšni Kvh'Rvi Zv, ^QZv I
Rever`mnZvi c_ Ašivq Ggb mel tq Mtel Yv I Zvi w'f'w'ÉZ G'w'w'f'v'K'um Kvh'g|

msm`xq MYZw'sK e'e`vq m'kvmb I MYZt'sj cÜZömbKxKi t'Y me t'P'q _ i "Z'e'Y'f'w'g'Kv RvZxq msm` I msm`
m`m` t' i | msm` I msm` m`m'iv Zv t' i GB f'w'g'Kv c'j t'b Ges RbM't'Yi c'Z'v'k'v c' t'Y KZUKzmdj nte Zv
A t'bKv's't'k w'b'f'P K'ti w'be'P'bx c'p'v'q'v ^QZvi I ci | e`Z MYZt'sj ce'RZ'g't'j v m'p'z, ^Q, Aeva I w'bi t'c'q'
w'be'P'b| Kvi Y Gi g'v'a' t'g RbM't'Yi i v' t'q c'K'Z t'bZ'Z; ^Zwi nq| w'K's' Avgv' t' i t' t'k w'be'P't'bi ^QZv I
w'bi t'c'q'Zv w'b't'q c'q'k'b c'k'el t'v| w'be'P'bK'v'j x'b Av'P'i Y w'e'v'a j •Nb Ges Zv cÜZ't'i v't'a AKvh'R'i Zv t' t'k MYZt'sj
c_ AMMw'Z't'Z c'äv'b Ašivq| 2007 m'v'j ^M'Z'K'Z beg RvZxq msm` w'be'P't'bi I ci wJAvBwe'öi GKw'J Mtel Yv'q
t' L'v h'v'q, g't'b'v'q'b c'Z'v'k'v c'Ü_x'v'v g't'b'v'q'b c'Í c'Z'v'v'v't'i i w' b ch's-c'ÜZ't'K b'v'b'w'e'a c's'v'q c'P'vi c'P'vi Yvi Rb'
c'q' c't'bi j q' Uv'K'v L'ip K't'i t'Q'b h'vi c't'iv'Uv'B A%e'a| A_P w'be'P'b K'v'g'k'b ev m's'ik'e-t'K'v't'v'v cÜZövb GÜv t'iva
Ki t'Z m'q'g n'q'v| w'be'P't'b A t_ P I t'c'k'x'k'w'³ i c'f'v'e _v'K't'j Zvi w'bi t'c'q'Zv t'K'v't'v'v f'v't'e w'v'w'ÖZ Kiv m'e'v' b'v|

GB t'c'q'v'c'U AvM'v'g'x beg RvZxq msm` w'be'P'b't'K t'K>'^K'ti wJAvBwe Avevi I GB Mtel Yv D't' ^vM n'v'Z t'bq|
w'be'P'bx c'p'v'q'vi I ci GB Mtel Yvi c'Ü'g c' t'q'c w'nt'm't'e w'be'P't'bi Rb' g't'b'v'q'b c'Z'v'k'v' t' i c'Ü_x'v'v c'Z'v'v'v't'i i
w' b ch's-m's'p'v'Z Z't_ i I ci w'f'w'É K'ti GB cÜZ't'e`b'w' c'Ü'q'b Kiv n't'q'Q| cÜZ't'e` t'bi Z't_ i w'f'w'ÉZ w'be'P'b
K'v'g'k'b w'be'P'bx Av'P'i Y w'e'v'ag'v'j v Av't'iv K't'v'vi f'v't'e c'Ü'q'vM Ges Zvi c'wi ex'q' t'Y Av't'iv Kvh'R'i f'w'g'K'v c'j b Ki t'j
Ges i v'R%w'ZK `j _ t'j v'v Zv t' i c'Ü_x'p' i w'b'q't'gi g't'a w'be'P'bx c'P'vi Yv I e' t'q'i w'b'q's'Y m'n w'be'P'bx Av'P'i Y w'e'v'a
Kvh'R'i f'v't'e g'v'b' Ki t'Z ex'c'w'i Ki n't'j B µ'g'v's't'q c'wi c'Y'f'v't'e ^Q, Aeva I w'bi t'c'q' w'be'P't'bi t'q'Í ^Zwi n't'e
e't'j Avg'iv g't'b K'wi |

GB Mtel Yv w'JAvBwe'öi Mtel K k'v'n'R'v`v Gg Av'K'v'g Ges m'v'ab K'g'vi `v'm'i t'bZ't'Z; c'wi P'w'j Z nq| cÜZ't'e` b
c'Ü'q't'b Zv t' i t'K m'n'v'q'Zv w' t'q't'Q'b ki c'w'í b gy Ave'yBDm'p'l, t'g'v. Av't'e` Av'j x, m'Ä'q K'g'vi t'N'v'l Ges t'g'v. Ave`j
g'w'Z'b| Z'Y'g'j ch'q' t_ t'K Z_` m's'M'h' K'ti h_v'm'g't'q m'ie'iv'n Kivi Rb' Mtel Yv m'n't'h'v'M't' i A't'kl ab'ev` |

wJAvBwe'öi U'w'÷ t'e'r'w'P' m'f'v'c'w'Z Aa'v'c'K t'g'v'R'ic'd'di Avg'v` c'Ü'q'v'R'bx'q w' K-w'b't' R'bv w' t'q't'Q'b| Avg'iv Av'k'v K'wi
GB cÜZ't'e` t'b Dc`w'c'Z Z_` I w'e't'k'w' evsj v' t'ki w'be'P'b't'K Av' I ^Q I Rever`w'ng'j K K'ti Z'j t'Z m'n'v'h'
Ki t'e|

G cÜZ't'e` t'bi c'wi ea'ö, c'wi g'v'R'ö I m's't'k'v'a't'b Av'c'b'v' t' i t'h' t'K'v't'v'v g'j `ev'b c'iv'g'k'v'w' t' i M'v'v'Z n't'e|

Bd't'Z'Lv'i ^3/4'v'g'v'b
w'be'P'x c'wi P'v'j K

2008 mvtj i beg RvZiq msm` ubePb cūquv vbi xŋv: gtbvqb cZ`vnti i w`b chS-cū` i ubePbx cPvi Yvi I ci wekH

1. MtelYvi cUfug I thšw³KZv

1990 Gi mvgrwi K kvmtbi wei`tx MY-Afjv vbi ci 1991 t`tk 2006 mvj chS-ersj vt`tk eū`j xq msm`xq MYZwšK c×wZ we`gvb wQj | GKwU t`tki RbMtYi gZvgZi mi vmi cūZdj b t`Lv hvq GB msm`xq MYZwšK c×wZtZ, hv mōz, Aeva I vbi t`cŋ ubePtb gva`tg cūZwZ nq | GB cūquvi gta` LpB „i`ZcY`nj ubePb Kvgktbi `wqZj I fvgKv Ges cū` i mZZv I wōv | wKŠ`Avgrv` i t`tk weMZ RvZiq ubePb, tj vtZ ubePb Kvgktbi vbvwea Kvhpj x I fvgKv vbtq ivR%wZK `j I RbMtYi gta` vbv i Kg ckeI tV, cvkvcnk ubePtb AskMhYKvix cū` i mZZv Ges cieZšZ msm` m`m` vntmte Zvt` i thM`Zv I wōv vbtq AfbK ckeRb` tbq |¹

Avgrv` i t`tk MZ t`o` ktk Ggb GKwU ubePbx ms`wZ Mto Dtvto thLvfb GKRb cū` MhYthM`Zv vbañi Z nq Zvi `tj i cZxK, cešZPmi Kvti i mvdj` ev e`Zv, cešZPmi Kvti i mgtq Zvi `tj i Kvhpj, Ges cū` A` I `vbx Kgfewbxi I ci | MZ KtqKwU RvZiq ubePtb axi axi GB avivq cū` gtbvqb Ges ubePtb Rqv vfi cēYzv ep` tctqtQ | G chS-ivR%wZK `j, tj v msm` I Ab`v` ubePtb weRq vbiōZ Kivi Rb` Kvjt v UvKvi gwj K, mšjmx, e`emvqx, wki cūZt` i gtbvqb w`tqtQ | ubePtb Rqv vfi Rb` cū` vewfbzai tbi AvBb-ewfšZ Dcvtqi Avkt vbtq v`K etj t`Lv hvq | Gi gta` itqtQ e`w³MZ chŋq ubePbx AvPiY veva f½ Kiv, ubePbx cwi tek bó Kiv, tfvU Rvj, tfvU MYbvq cŋve mō, Ges tfvU Rvj Kivi cwi tek mō Kiv | GQovl `j xq chŋq ckvmbK mthvM-mjev `Zvi I Zv mō`envi Kivi gva`tg ubePtb Rqv vfi Kivi bñi itqtQ |²

AvBb Abhvqx Zdmj tNvI Yvi cti cū` i gtbvqb Pevš-nl qvi ctiB GKRb cū` vntmte MY` nZ cvtiB Ges ubePbx cPvi Yv` i` Ki tZ cvtiB | wKŠ` t`Lv hvq ubePtb Zdmj tNvI Yvi I eū AvtM t`tk cū` v ubePbx cPvi Yvq tbtg hvb | GB mgtq cū` v cPvi Yvi gva`g vntmte tcv`vi, t` I qj wj Lb, e`vck RbmsthM, Rbmfv, wguQj, i`wj, tguU mvbtKj tkvfvhvI v cŋvzi gva`tg `j t`tk gtbvqb cvl qvi Rb` I G aitbi Kvhpj i` Ktib |³

ersj vt`tk ubePbx e`q `pñzi GKwU Ab`Zg cāvb Drm, hv GB t`tki AeKvWtgvMZ Dbq, vewtqvMti cwi tek Ges tkl chS-Dbq cūquvi I ci wejfc cŋve tdtjQ | 2007 mvj chS-AvBb Abhvqx ubePbx e`q cv j`ŋ UvKvq mwgZ ivLvi tŋt` ubePb Kvgktbi `wqZj vKtj I GuU wKgtZv cvj b Kiv nqvb | Gi GKwU cāvb Kvi Y nt`Q cū` i ubePbx e`tqi I ci `wō ivLv Ges cieZšZ G mšvš`wme hvPvB Kivi tKvfv h_vh_ I KvRi e`e`v Mto I tVwb |

Avgrv` i t`tk `j xq miKvi GKwU mōz I vbi t`cŋ ubePb Ki tZ e`_nl qvq 1996 mvtj mvseavnbKfvte `j - vbi t`cŋ ZĖjevqK miKvi e`e`v cēwZ nq | GB ZĖjevqK miKvi ckvmbK I AvBb-k:Lj vRwbZ `j xq Ki tYi EtāY`Dtv me ivR%wZK `tj i mgtSvZvi gva`tg ubePbx cwi tek `Zvi Kti thb ubePb Kvgkb GKwU mōz ubePb AvtqvRb Ki tZ cvti | Zte mvavi Yfvte t`Lv hvq GB ZĖjevqK miKvi I ubePb Kvgkb cū`

¹ we`wi Z RvbtZ t`Lp, kvRv` v AvKivg, mvab Kgvi `vm I Zvbfxi gvngj, RvZiq msm` I msm` m`m` i fvgKv: RbMtYi cZ`vkv, UŋYcvti wY B:Uvi b`vkvbj ersj vt`k, 2008 |
² we`wi Z RvbtZ t`Lp, kvRv` v AvKivg I mvab Kgvi `vm, ersj vt`k ubePb Kvgkb: GKwU WvqMbv` K cūZte`b, UŋYcvti wY B:Uvi b`vkvbj ersj vt`k, 2006 |
³ we`wi Z RvbtZ t`Lp, mvab Kgvi `vm I kvRv` v AvKivg, ubePbx cūquv chŋj vPbv: `MZ beg msm` ubePtb Rb` gtbvqb cZ`vnti i w`b chS-cū` i ubePbx veva j`Ntbi I ci GKwU wekH, UŋYcvti wY B:Uvi b`vkvbj ersj vt`k, 2007 |

ev ivR%awZK `j _tjvi I ci wbePbx cPvi Yv mspvš-th wewa-ibłla wQj Zv j •NbRwbZ KviłY Zvt`i weiłx tKvtbv c`łq|c MłhY Kłib|

G tclłvctU UłYcvti wY Błvbi b`vkbjj evsj vt`k (wUAvBie) Gi Abłcł Yvq MłVZ młPZb bvMwi K KłgłU (mbvK)⁴ mvt_ thš_ Dł`vłM 2007 młtj i `łMZ beg wbePbtK mvgłb tiłL tgvU 29łU łRj vq 40łU msm`xq Avmłb głbvqgb cłZ`vkxł` i cPvi-cPvi Yvi aib I Zvi Rb` e`wqZ Ał_łP GKłU wnmve msMłh Kłi |⁵ GB Młel Yvq ł`Lv hvq głbvqgb cłZ`vnti i w`b chš-38łU Avmłb tgvU 122 Rb cł_P wbePbx Zclmłj łNvl Yvi AvłM ł`łKB cPvi Yv Pwłj łqłQb| Gł`i głā` evsj v`łk RvZxqZver`x`j (wGbwłc) ł`łK mełPłq tełk 61 Rb (50%) cł_P cPvi Yv Pwłj łqłQb, Avi Zvi cłłB i łqłQ Avł qvqx j łłMi cł_łv (42 Rb, 34.4%) | ł`Lv hvq AvłKvsk cł_P głj Z Zclmłj łNvl Yvi wZb gym AvłM ł`łKB cPvi Yv Płj vłbv i i` Kłib| GB 122 Rb cł_P wbePbx cPvi-cPvi Yv eve` 3 Rvbgłwi 2007 chš-tgvU LiP Kłib 18 łKłU 55 j qł 45 nvRvi 350 UvKv| GB wntłte cłZ`K cł_P Młto 15 j qł 20 nvRvi UvKvi tełk LiP Kłib| cł_łv i ełqi LvtZi głā` Dłj łłhvm` LiłPi LvZ wQj i`włj ev wglQj, Rbmłv AvłqRb, wbePbx Kł`v`ú `vcb I cwi Płj bv, Kgl` i Rb` e`q I cwi enb e`q| Gme Avmłb Avł qvqx j łłMi 42 Rłbi głā` 15 Rb Ges wGbwłci 61 Rłbi głā` 31 Rb cł_P 3 Rvbgłwi 2007 chš-wbePbx cPvi Yvq cłP j qł UvKvi tełk e`q Kłib ełj ł`Lv hvq| Młel Yvq Avi I ł`Lv hvq GB 122 Rb cł_łv głā` GKglł I qvKłm`cłUł`i `Zš; cł_P Qvov Ab`vb` `łj i cł_łv wbePbx AvłPi Y wewa j •Nb Kłib| AvłKvsk cł_P Pvi i Ov łcv÷vi Qvcłtvb I j vMłtvb (72 Rb), ł`I qłj wł Lb (73 Rb), wbałłi Z msL`vi tełk gvBK e`envi (64 Rb), łZvi Y wbgłY (29 Rb), tgvU i młBłKłj i`włj (26 Rb) Ges Młmo ev UłłKi i`włj (6 Rb) Kłib hv wbePbx AvłPi Y wewagłj vi mivmwi j •Nb|

H cłZłe`łb Rwi cKZ Zł`i wflłłZ wbałłj wLZ KłqKłU wclq wPłY Z Kiv nq|

- MYcłZubłaz; Avł`k 1972 Ges wbePbx AvłPi Y wewagłj v 1996 G kwi`ł wclłq AmłgłM`Zv Ges G aiłbi Avłłbi j •Nłbi łqłł wbePb Kłgłłbi A`úo fłgKv;
- wbePb Kłgłb Gi cłq ł`łK wbePbx e`q chłełY I AbłMłvłbi łKvtbv e`e`v bv _vKv;
- wbePbx AvłPi Y wewagłj v _vKłj I Zvi ev`evqłb łKvtbv Kvhłi e`e`v bv łbl qv, Ges wewagłj v j •Nłbi łKvtbv kwi`cł vb bv Kiv;
- wbePłb cłw_Zv Pevš-nl qvi AvłMB głbvqgb-cłZ`vkx cł_łv i Młto 15 j qł 20 nvRvi UvKvi tełk e`q;
- ivR%awZK `j I cł_P wbePbtł wbePbx AvłPi Y wewa j •Nb| Gi głā` Dłj łłhvm` cłP j vL UvKvi tełk e`q, Pvi-i Ov łcv÷vi Qvcłtvb, łZvi Y wbgłY, ł`I qłj wł Lb, gvBłKs Ges tgvU i młBłKłj, UłK I Młmo mnKvti wglQj I i`włj;
- Av`łZKłj ivR%awZK cwi w`łZ I RvZxq cłUłP łRvUe`xZv włłq AvłłqZv _vKvi KviłY AłbK AvmłbB cł_łv i wbePbx cPvi Yvq cłiv`łg młłq bv _vKv, dłj wbePbx cPvi Yvq e`q `łfweK cwi w`łZi Zł bvq Kg nł qv;
- wbePb-msłkē-wewfłbecłZłvb I ł÷Kłvł vił i wbePbx AvłPi Y wewa j •Nb I Kvtjv UvKvi e`envi tiłłā młłq bv _vKv; Ges
- MY-gvā`łg wbePbx ełqi łbłZevPK w`łKi I ci e³e` cłvb ev AbłMłvb cłZłe`łb bv Kłi cł_łv cPvi Yv m`vłKłe`wł Zfłłe cłKv|

ł`Lv hvq MZ ł`o`łłK ivRbwłZ GKłU j vłRbK wewłqvłM cwi YZ nłqłQ, hvłK młkvmlłbi Aełq I e`vck `łłZi łcłłb Ab`Zg _i`Zcy`Kvi Y wntłte AłłłKB wPłY Z Kłib|⁶ RvZxq mZZv e`e`vi wewfłbecłZłvłbi

⁴ wUAvBie `łłZłełvax GKłU Avł`vj b Młto łZvj vi Rb` miv ł`łk młPZb bvMwi Kłi i włłq 36łU KłgłU Młvłbi gva`łg `łłZłełvax GKłU łbUI qvKłMłto Złj łQ| GB KłgłU _tj v młPZb bvMwi K KłgłU (mbvK) bvtg cwi wPZ| eZłvłb 29łU łRj v m`łłi Ges młZłU DclłRj vq Gme mbvK w`Z|

⁵ w`wł Z RvłZ ł`Lp, mvab Kglv `m I kvRv`v AvKıvq, wbePbx cł_P qv chłj vPbv: `łMZ beg msm` wbePłbi Rb` głbvqgb cłZ`vnti i w`b chš-cł_łv i wbePbx wewa j •Nłbi I ci GKłU wclłq, UłYcvti wY Błvbi b`vkbjj evsj vt`k, 2007|

⁶ Zıvłxi gvngł, MYZłšj cłłZłmbKłKıłY Aóg RvZxq msm` (2001-2006), UłYcvti wY Błvbi b`vkbjj evsj vt`k, 2007|

ivRbmZKiY I AKvRi Kivi tCQtb cAvb Df'k' uQj `pMZ I kw-t_tK Ae'vniZi ms`wZ Mto tZvj v| GgbK wbtCf' cAzOb_vtjvi A%a ivRbmZKiY cOkE gL tdtj t`q ZEYeavqK miKvtii aviYvKB| A_P GKwU Aeva I wbtCf' wbeP'bi gva'tg f'lgZvi n`vS+ wboZ Kivi Rb` ivR%owZK `j_vtjvi th`f'Zv I wbtCf'Zv cOqvRb Zv wbtq wbtR't`i gta` cPE Av`vi Afve t_tK GB ZEYeavqK miKvtii D`e| Zte 2007 mvtj i Rvbgwi tZ AbjOZe` msm` wbeP'ib t`Lv hvq ZrKvj xb ZEYeavqK miKvi I wbeP'b Kugkb GKwU mPz I MhYthvM` wbeP'b AvtqvRtb wefbOachf'q e'vcK mgvtj vPbvi m`g`xb nq hvi cwitCf' tZ H wbeP'b `wZ tNvI Yv Kiv nq Ges 11 Rvbgwi GKwU bZb ZEYeavqK miKvi `wqZi MhY Kti | GB 11 Rvbgwi -cieZ'Pmi Kvi `pMZ I Kvtjv UvKvi cFve t_tK gP` ivR%owZK e'e`v I wbeP'bi j`f'f' wKQy cAzObK I ivR%owZK ms`wti i Df`vM MhY Kti | Gme Df`vMi gta` wPvi wefvM c`KvKiY, wbeP'b Kugkb, `pMZ `gb Kugkb I miKwi Kg`Kugk'bi ms`vi I cPwP'b, RvZmstNi `pMZeitvax mb` Abjgv`b, Ges mtef'cwi `pMZtK kw`thvM` Acitvai ch'qf'P` Kivi mweR cOPov MYZt'sj cAzObKvKi t'Yi Rb` GKwU bZb mthvM mPz Kti |

2007 mvtj cPwP'Z wbeP'b Kugkb KtqKwU c`f'f'c MhY Kti | Gi gta` uQj RvZxq cwi Pqc'f'mn bZb t'f'Uvi Zvjv Kv c'f'qb, wbeP'bx Avm'tbi mxg'v'v cPwP'v'm⁷, ivR%owZK `j Ges wef'f'be t'kYxi bVwii Kti i mvt`_ gZwobgtqi gva'tg MYcAzObvZi Aa'v't`k 1972 mstkvab⁸ Ges bZb AvBb c'f'qb, wbeP'bx AvPiY wewa⁹ Avi I Kt'vii Kiv, e'vcK RbgZ MVb, Ges mtef'cwi ivR%owZK `j_vtjvi wbeÜb¹⁰ eva`Zvgj K Kivi gva'tg Revei`wZvi AvI Ziq wbtq Avmv |

Gi gta` MYcAzObvZi Aa'v't`k 1972 mstkvab Kti wbeP'bx AvBtb thme cwi eZB Kiv nq Zvi gta` D'tj f'f'vM` n't`Q:

- ivR%owZK `j_vtjvi wbeP'b Kugk'bi eva`Zvgj K wbeÜb Ges `et` wK I A½-msMVb wbuil x tNvI Yv | thme `j `vaxZvi ci t_tK tKvtbv msm` wbeP'ib Avmb jvf Ktiwb Ges tgvU t'f'vUi 5 kZvstki Kg t'f'vU tctqtQ Zviv wbeÜtbi thvM` etj wetePZ nte bv | cAzwU `tj i wbr`^msweavb `vKv eva`Zvgj K | cAzwU `tj i wef'f'be KugwU tZ wbeP'Z m`m` `vKv eva`Zvgj K;
- cAzwU `tj i msweavtb 2012 mvtj i gta` me KugwU tZ Kgct'f' 33 kZvsk b'vix m`m` `vKtZ nte;
- wej I FY tLj wC, Ges t`wK ev AvSRwZK Av`vj Z KZR tNwU Z h'v'v'vaxt`i wbeP'ib cO`PnI qvi A'thvM` tNvI Yv;
- Übv t'f'vUi mthvM ivLv Ges tKvtbv Avm'tb 50 kZvstki teik Übv t'f'vU cotj cPwP'P'bi e'e`v;
- Aemi cOb miKwi I mvgwi K KgRZf` i Aemi Mh'tYi ci Kgct'f' wZb eQi wbeP'ib cO`Pbv nI qv;
- GKRb cO`f' mteP'P wZbW Avmb t_tK cAzObvZvi mthvM;
- wbeP'ib cO`f' wnt'mte AskMh'tYi ceRZ` wnt'mte Aek`B t'f'vUi nI qv Ges g'tbvqb c'ti mvt`_ eva`Zvgj K f'vte AvU ai'tbi Z` cO`vb;
- th'tKvtbv cO`f' wbeP'bx AvBb I AvPiY wewa j`N'tbi kw`-t'f'c wbeP'b Kugkb Zvi cO`Zv ewiZtj i f'lgZv; Ges
- g'tbvqb'tbi t'f'f' cAzwU Avmb t_tK ivR%owZK `j_vtjvi `vbxq KugwU g'tbvqbKZ cO`f' i ga` t_tKB eva`Zvgj K g'tbvqb `vb |

cieZ'Z wbeP'b Kugkb wbeP'ib `j I cO`f' i Rb` Ömsm` wbeP'ib ivR%owZK `j I cO`f' AvPiY wewagjv 2008 c'f'qb Kti | GB AvPiY wewagjv Abjvqx D'tj f'f'vM` wewa-wb'tl a n't`Q:

- t'f'vU Mh'tYi Rb` wba'wii Z w'tbi wZb mBvn mg'tqi AvtM (Gt'f'f' 8 w'f'm` 2008 Zwi tLi AvtM) tKvtbv cKvi wbeP'bx cPvi Yv i i` Ki tZ cvi'teb bv |

⁷ msweav'tbi 119 Abt'Q't` wbeP'b Kugk'bi `wq'tZi gta` mxg'v'v cPwP'v'm Kivi K_v ejv n'tqQ | 1984 mvtj cwi`k'f'bi gva'tg Avmb cPwP'v'm Kiv n'tj I 1991 mvtj Zv Avs'kK Kiv nq | 2008 mvtj e'vcK f'vte Avmb cPwP'v'm Kiv nq |

⁸ MYcAzObvZi Aa'v't`k, 1972 (12 bt'f` 2008 chS-mstkvabZ) |

⁹ ivR%owZK `j I cO`f' AvPiY wewagjv, 2008 |

¹⁰ ivR%owZK `j wbeÜb wewagjv, 2008 |

- tKvfbv c0_PuKsev Zvi c¶ t_tK msuk6-ubePbx Gj vKvi tKvfbv c0Z0vb ev Ab tKvfbv c0Z0vfb cKvfk ev tMvctb tKvfbv cKvi Pu v ev Abj vb c0 vb ev Gi A½xKvi Kiv hvte bv, ev msuk6-ubePbx Gj vKvq tKvfbv cKvi Dbqfb cKv MhñYi A½xKvi Kiv hvte bv|
- mi Kwi WvK evstj v, ti ÷ nvDm l mWk0 nvDm ev tKvfbv mi Kwi Kvh¶ qfK tKvfbv `j ev c0_¶ c¶¶ ev wect¶¶ c¶¶¶i i vb wntmte e`envi Kiv hvte bv|
- RbMñYi Pj vP¶j i weNwmpo Kñi tKvfbv mo¶K tKvfbv Rbmfv Kiv hvte bv|
- `vj vb, t` l qj, MvQ, teov, we`jr l tUuj tcv¶bi Lu ev Ab Kvfbv `Evqgvb e`tZ Ges tKvfbv mi Kwi `vcbv l tKvfbv ai¶bi hvbevntb tcv÷vi, wj dtj U l n`vUvej BZ`w` j vMvfbv hvte bv|
- ubePbx c¶vi Yvq e`euZe` tcv÷vi t`wk KvM¶R m`v-Kvtj v i t0i n¶Z n¶e Ges Zvi AvqZb 23" x 18" Gi tewk n¶Z cvi te bv| tcv÷v¶i c0ZxK l c0_P Ges gtbvbqbkvix `tj i c¶v¶bi Qwe Qvov Ab Kvi l Qwe ev c0ZxK Qvcv¶Z cvi te bv| c0_¶ Qwe mvari Y fW½gvi n¶Z n¶e|
- t` l qj ev th¶Kvfbv `vcbvq tj Lv ev AvKvi gva`tg tKvfbv c¶vi Yv Pj v¶bv hvte bv|
- ubePbx c0ZxKi mvBR `N° c0` ev D`PZvq tKvbm¶gB 3 wgv¶i i tewk n¶Z cvi te bv|
- tKvfbv c0_¶ c¶¶ U¶K, eim, tbS-hvb, tUb wK¶¶ Ab tKvfbv hvbevnb wgv¶j wKsev gkvj wgv¶j Kiv hvte bv| ubePbx c¶¶¶i tKvfbv AvKvkhvb e`envi Kiv hvte bv|
- gtbvbqbc¶ `wL¶j i mgq tKvfbv tkv-WvDb Kiv hvte bv|
- tKvfbv tMU ev tZvi Y wbg¶Y Kiv hvte bv|
- we`jZi mwnvth` tKvfbv Av¶j vKm¾v Kiv hvte bv|
- c¶vi Yvgj K tKvfbv kvU°R`v¶KU, dZqv BZ`w` e`envi Kiv hvte bv|
- tKvfbv ag¶¶ Dcimbv¶j ¶q ubePbx c¶vi Yv Pj v¶bv hvte bv|
- ubePbx e`qmxgv tKvfbvfvteB AwZµg Kiv hvte bv| D¶j E` mstkwiaZ MYc0ZwbiaZ; Av¶ k 1972 Abjvqx GB e`qmxgv GKwU Avmtb tfvUvi -c0Z c¶P UvKv a¶i GKRb c0_¶ Rb` m¶ev¶P 15 j vL UvKv¹¹ |
- ubePb-ce¶mg¶j GB weiwagj vi tKvfbv weavb j·Nb Ki¶j AbwaK Qq gv¶mi Kvi v`E ev AbwaK 50 nvRvi UvKv A_°E ev Dfvq kw` t ubeUJ ivR%bwZK `tj i t¶¶¶ kw`-AbwaK 50 nvRvi UvKv A_°E |

Gme ms`vi Kvh¶¶g KZUKz c¶ve tdtj ¶Q Zv Rvbi Rb` wJAvwe GB M¶el Yv n¶Z wbtq¶Q | GB M¶el Yvi c¶vb D¶¶ k` beg msm` ubeP¶b AskMhYKvix c0_¶v ubePbx AvBb l wbgg-Kvbp KZUKz tg¶b P¶j b Zv ch¶¶j vPbv Kiv |

GB M¶el Yvq wZbwU ch¶¶q Z` mSMh Kñi c0Zte` b cKvK Kiv n¶e |

1. gtbvbq c0`vnt¶i i w b chS-c0_¶ i ubePbx AvPiY l e`tqi l ci ch¶¶¶¶Y |
2. gtbvbq PevS-nl qvi ci t_tK ubeP¶bi w b chS-c0_¶ i ubePbx c¶vi Yvi l ci ch¶¶¶¶Y |
3. ubeP¶bi ci t_tK `i i` Kñi c0_¶v ubePb KvgkbtK ubePbx e`tqi th wmwve `wLj Kñi b Zvi m¶_ cKZ e`tqi Zj bvgj K w¶k¶¶ |

1.1 M¶el Yvi D¶¶ k`

GB M¶el Yvi c¶vb D¶¶ k` beg RvZxq msm` ubeP¶b AskMhYKvix c0_¶v ubePbx AvPiY weia KZUKz tg¶b P¶j b Zv wix¶¶v Kiv |

GB M¶el Yvi wbw` 0 D¶¶ k` n¶°Q:

1. RvZxq msm` ubeP¶b c0_¶v weifb¶ch¶¶q ubePbx AvBb-Kvbp l AvPiY weia KZUKz tg¶b P¶j b Zv wPvYZ Kiv;
2. ubePbx c¶vi Yvq c0_¶v Kx Kx ubePbx AvPiY weia f½ Kñi b Zvi ai b wix¶¶v Kiv;
3. ubeP¶b AskMhYKvix c0_¶ i ubePbx c¶vi Yvq e`wqZ A¶_¶ cwi gvY l Drm wPvYZ l c0°j b Kivi t¶¶¶ GKwU Kvh¶¶i c×wZ wbt` R Kiv; Ges
4. ubePbx AvPiY weia j·Nb ti v¶a wKQymwv` 0 mcvwi k c0 vb Kiv |

¹¹ ubePb Kvgkb t_tK 300 Avmtbi c0Z`KwU Rb` GKRb c0_¶m¶ev¶P KZ UvKv LiP Ki tZ cvi te b Zv wba¶¶Y Kñi t` l qv n¶tq¶Q |

1.4 c0g c0Zte`tbi c0B djvdj

eZgvb c0Zte`tb c0LZv cZ`vntii w`b chS-msMnxZ Zt`i lci wetkH Kiv ntqtQ| Mtel Yv Gj vKvi c0ZwU Avntb me KqRb gtbvqb-cZ`vkr c0L c0Pvi Yvi aib l e`tqi lci Z` msMh Kiv nq| eZgvb c0Zte`bwUz 11 wltm=† 2008 chS-Z` msMh Kti wetkH Kiv ntqtQ|

2. Mtel Yvq c0B Z` l wetkH

2.1 `j Abhvqx gtbvqb-cZ`vkr c0L mSL`v

GB c0Zte`tb tgvU 40wU Avntb t`tK msMnxZ Z` wetkH Kiv ntqtQ| Mtel Yvi Z` Abhvqx GKwU Avntb tKvtrv aib c0Pvi Yv nqub| PviwU Avntb c0Pvi Yv ntj l c0Pvi Yvi Rb` e`wqZ At`P wnmve tei Kiv m=† nqub| `wU Avntb mehaK 14 Rb l 11 Rb gtbvqb-cZ`vkr c0L c0Pvi Yv Pwj tqtQb| Gme Avntb tgvU 142 Rb c0L wbePbx Zdmj tNvl Yvi AvtM t`tKB c0Pvi Yv Pwj tqtQb| Gt` i gta` evsj vt`k Avl qvqx j wU t`tK metPtq teik 51 Rb (35.9%) c0L c0Pvi Yv Pwj tqtQb, Zvi cti B itqtQ evsj vt`k RvZxqZver`x`j (weGbwic) Gi c0L (44 Rb, 31%)| Avi l thme `j t`tK c0L c0Pvi Yv Pwj tqtQb Zvi gta` RvZxq cwU(12 Rb, 8.5%), Ges RvqvqtZ Bmj vgx (6 Rb, 4.2%) Dtj LthvM` `ZS;c0L i mSL`v wQj 8 Rb (5.6%)| t`Lv hvq Awakvsk c0L gj Z Zdmj tNvl Yvi `B gym AvtM t`tKB weifbacSvq c0Pvi Yv i` Kti b|

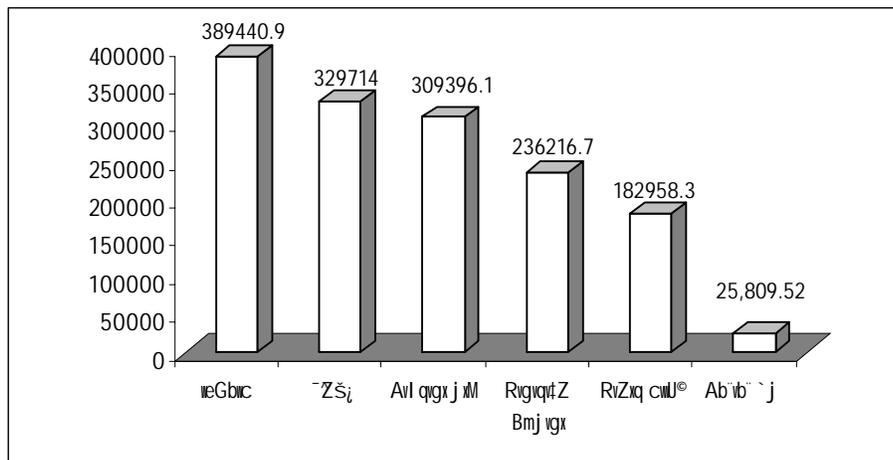
2.2 c0Pvi c0Pvi Yvi aib Abhvqx c0L i wbePbx e`q

142 Rb c0L wbePbx c0Pvi -c0Pvi Yv eve` 11 wltm=† 2008 chS-tgvU LiP Kti tQb 4 tKwU 32 j ¶ 27 nvRvi 400 UvKv| GB wntme c0Z`K c0L Mto 3 j ¶ 4 nvRvi UvKvi mvgvb` teik LiP Kti tQb| c0L i e`tqi LvZi gta` Dtj LthvM` Li tPi LvZ nt`Q agrq mfvq c0Pvi, Dcnvi l Abj vb, RbmsthvM l Rbmfv AvtqvRb, i`wj /wqQj, Kg` i Rb` e`q, Ges cwienb e`q| Gme LvZ c0L Mto GK j ¶ UvKvi l cti e`q Kti tQb| Gi gta` metPtq teik e`q ntqtQ Dcnvi l Abj vb (tgvU GK tKwU 38 nvRvi 65 j vL UvKv), Ges RbmsthvM l Rbmfv AvtqvRtb (tgvU 98 j vL 14 nvRvi UvKv)|

2.3 `j Abhvqx c0L i wbePbx e`q

weGbwicli 44 Rb gtbvqb-cZ`vkr c0L c0Pvi Yvi Rb` tgvU 1 tKwU 71 j ¶ 35 nvRvi 400 UvKv (Mto 3 j ¶ 89 nvRvi 441 UvKv) Ges Avl qvqx j xMi 51 Rb c0L e`q Kti tQb tgvU 1 tKwU 57 j ¶ 79 nvRvi 200 UvKv (Mto 3 j ¶ 9 nvRvi 396 UvKv)| Gi gta` weGbwicli GKRb c0L mehaK 19 j ¶ 78 nvRvi UvKv Ges Avl qvqx j xMi GKRb c0L mehaK 16 j ¶ 2 nvRvi 700 UvKv e`q Kti tQb| Zte Mtel Yvi Gj vKvq t`Lv hvq `ZS;c0L i metPtq teik e`q Kti tQb| `ZS;c0L i Mo e`q 3 j ¶ 29 nvRvi 714 UvKv, Ges GKRtbi mtePP e`q 38 j ¶ 50 nvRvi UvKv|

wP1 3: `j Abhvqx c0L i Mo wbePbx e`q

3.3 mser`-gra`tgí figKv

weirfbæmser`-gra`tg GB ubePtb c0_#`i m=útk°Z_` weikH I cKvk, Zj bvgj K Z_` weikH, I c0_#`i ubePbx AvPiY weia chfe`Y Kti Z_` cKvk Kiv n`Q| c0q c0ZiU P`v`tbj B ubePtb ivR%owZK `j I c0_#`i `^QZv I Reveir`vnZv vbtq mi vmiwi ÚUK tkv0 cPwi Z n`Q, hv weirfbæf÷Ktinví vi`i m`PZbZv eix`Z `i`ZcY© figKv ivL`Q|

3.4 ubePb chfe`Y K ms`vi figKv

ubePb chfe`Y Kivi Rb` Gevi I `vbxq ubePb chfe`Y Kvix ms`v Ges ubePb Kvgk`bi AbgvZc0B Btj Kkb I qwik© M0`ci Aaxb GbwRI `tjv `fvUvi GW`Kkb, ubeP`bi mvt_ m=úwKZ e`w`3`i c0k`Y`iYi gra`tg Rb- m`PZbZv eix`Z vbtqwrZ i`tq`Q| Gme ms`v ubeP`bi w` b ubePb chfe`Y Kite|

3.5 m`xj mgvR / temi Kwi ms`vi figKv

m`xj mgvR I Gi AŠMZ weirfbætemi Kwi c0Z0vb bZb ubePbx weia gvj v c0Yqbm n mr I thvM` c0_#`i c`Y cPvi Yv Pvj vq| m`xj mgv`Ri K`qKwU ms`v c0_#`i GK g`Á RbM`Yi g`LvgwL Ki`Q, Ges c0_#`i GB c0Lqvq mivov w` `Qb|

4. mpcwii kgvj v

1. c0_#`i ubePbx cPvi Yv e`q I AvPiY weia j`Nt`bi NUbv ubePb Kvgk`b`K vbcvgZ chfe`Y Ki`Z nte|
2. cieZP ubeP`b thme ivR%owZK `j I c0_#`i Zdmj `NvI Yvi Av`M `t`KB cPvi Yv Pvj vteb Zv`i wei`tx ubePb Kvgk`b`K e`e`v M0`Y Ki`Z nte|
3. Aeva I m0z ubeP`bi `v`_© ivR%owZK `j `tjvi Zv`i c0_#`i ubePbx AvPiY weia tg`b cPvi Yv Pvj v`Z DrmwvZ Kiv DvPZ|
4. MY-gra`tg c0_#`i e`tqi AvbgvwbK wmwel Ztj aiv c0qvRb| Gi Rb` mieweir` K`i AbjvÚvbx w`t`cwU© Avi I evov`Z nte|
5. m`xj mgvR I ubePb ms`vš-Kv`R Awf`Á ms`v`K c0_#`i ubePbx weia j`Nt`bi wei`tx tmv`Pvi n`Z nte Ges RbM`Yi m`PZbZv evov`bvi Rb` weirfbæKivh`pug cwi Pvj bv Ki`Z nte|